

HET UUR VAN ZIMMERMAN

Karolien Berkvens

Het uur van Zimmerman

Lebowski Publishers, Amsterdam 2015

© Karolien Berkvens, 2015
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2015
Omslagontwerp: Dog and Pony
Omslagbeeld: Stephanie Cabrera | Offset
Auteursfoto: © Ilja Keizer
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2155 6
ISBN 978 90 488 2156 3 (e-book)
NUR 301

www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Voor Leon

De camera flitst als Zimmerman de klodder slagroom uit zijn mondhoek likt. Hij kijkt op, haalt zijn zakdoek tevoorschijn en veegt zijn mond af. Het schijfje lauwe mandarijn dat tegen zijn gehemelte geplakt zit, slikt hij zonder te kauwen door.

De fotografe, een wichtje uit vier havo, keurt hem geen blik waardig. Ze bekijkt de foto en graait met haar vrije hand in een bakje nootjes. Het meisje is er ongetwijfeld op uit om iedereen zo onflatteus mogelijk vast te leggen. Ze klikt wanneer de docenten een slok wijn nemen, zodat het zal lijken alsof hun wangen rood zijn van de drank. De stoffige hitte die in de leraarskamer hangt, is op een foto immers niet te zien.

Op zijn taart stond: LOET, BEDANKT. Zimmerman heeft het stuk met de hoofdletter L gekregen, alsof het om zijn tiende verjaardag gaat in plaats van om zijn pensioen. Hij spoelt een nieuwe hap weg met rode wijn. Het is een afschuwelijke combinatie.

Naast hem zitten twee dames van geschiedenis wetenswaardigheden over de Périgord uit te wisselen.

‘Je mag het niet meer kopen,’ zegt de een zachtjes, ‘maar de foie gras uit die streek is verrukkelijk, die kun je gewoon niet laten staan.’

De ander bevochtigt haar lippen alsof ze in gedachten die verrukkelijke foie gras aan het eten is. ‘Het is onduidelijk in hoeverre die beesten echt lijden, toch?’

Beide dames kijken Zimmerman vragend aan. Het is hem nooit eerder opgevallen dat ze op elkaar lijken. Dezelfde oog-

opslag achter hetzelfde soort montuur.

‘Dat is inderdaad nog maar de vraag,’ zegt hij.

Ze knikken geestdriftig en vervolgen hun gesprek over de kwaliteit van Franse hotels in het algemeen en over het gebrek aan service van Fransen in het bijzonder.

Zimmerman glimlacht steeds bevestigend. Dit is zijn afscheid. Een afscheid hoeft niet dramatisch te zijn.

Een halfjaar geleden klopte Job Boerhaeve op de deur van zijn kamer. Zonder op Zimmermans ‘binnen’ te wachten, stak hij zijn hoofd door de deuropening en trok zijn wenkbrauwen op. ‘Stoor ik?’ vroeg hij.

Zimmerman vreesde dat hij wederom een lokaalwijziging door wilde voeren in de komende toetsweek van de bovenbouw. Boerhaeve was een sympathieke man, maar hij liet geen mogelijkheid onbenut zich ergens mee te bemoeien.

‘Kom binnen,’ zei Zimmerman niettemin vriendelijk. Hij kon zijn baas moeilijk de toegang tot zijn kamer ontzeggen.

‘Heel graag,’ zei Boerhaeve. Hij liet de deur op een kier staan. Sinds hij zijn bril voor lenzen verruild had, keek hij weerloos de wereld in.

‘Hoe is het met je, Loet?’ vroeg hij. Hij wreef in zijn handen. ‘Je hebt een sublieme werkkamer. Altijd als ik hier binnenkom, valt het me op hoe verschrikkelijk netjes je bent. Ik vertel mijn kinderen dat ze hun kamer op moeten ruimen, maar ik ben zelf minstens even ongeordend. Ik geef het ruiterlijk toe, Loet: ik ben een onverbetterlijke sloddervos.’

Boerhaeve had steevast een inleiding nodig. Hij was een tamelijk inefficiënte man.

Zimmerman glimlachte. ‘Ach, bij mij gaat het vanzelf.’

‘Volgens mij zijn er twee typen mensen. Je hebt de punctuelen, degenen die op tijd op de juiste plek verschijnen zonder in hun agenda te kijken en die nooit een verjaardag vergeten.

En je hebt de chaoten. Dat zijn de mensen die buiten adem van hot naar her rennen, ondertussen zoekend naar hun portemonnee. Tot die laatste categorie behoor ik, tot mijn spijt. Mijn vrouw heeft aan beide burens onze huissleutels gegeven.'

De screensaver sprong aan en Zimmerman keek een ogenblik naar de van kleur veranderende lijnen op zijn beeldscherm. Het was voor Boerhaeve buitengewoon lastig om tot zijn punt te komen. Zimmerman zelf had daar nooit moeite mee. Hij wist niet wat hij met andere woorden dan de strikt noodzakelijke zou moeten beginnen.

'Loet, ik kom hier niet om zomaar te kletsen. Ik wil het over je afscheid hebben,' zei Boerhaeve met een zucht. Hij leunde met twee handen op Zimmermans bureau en bewoog zijn samengeknepen lippen heen en weer. Zijn gezicht was bedekt met sproeten.

De lijnen vloeiden van groen over in paars. Zimmerman hoopte vurig dat hij niet voor zou stellen om te gaan bowlen, zoals ze vorig jaar hadden gedaan bij het afscheid van Boerhaeves secretaresse.

Boerhaeve ging rechtop staan. 'Het is een krankzinnig druk jaar. Toch? Jij weet dat als geen ander.' Hij schudde zijn hoofd. 'Krankzinnig,' zei hij en hij trok zijn mondhoeken op tot iets wat als een glimlach bedoeld was.

'Je weet dat ik het belangrijk vind om op passende wijze afscheid te nemen van collega's. Ik heb uren zitten piekeren over hoe we al onze verschillende activiteiten in elkaar moeten passen, maar ik kwam er niet uit. Daarom wil ik het volgende aan je voorleggen.'

Hij snoof en stak daarbij zijn kin naar voren.

'Zou jij het erg vinden als jouw afscheid samenvalt met de borrel voor de zomervakantie?'

Boerhaeve keek hem ernstig aan, alsof hij vroeg of Zimmer-

man bereid was een deel van zijn salaris in te leveren.

Zimmerman moest de neiging onderdrukken om uit zijn stoel op te springen. Hij had niet verwacht dat hij na bijna veertig jaar geruisloos zou kunnen verdwijnen, maar hij was opgelucht dat er niets speciaals voor hem georganiseerd zou worden.

‘Ik vind dat geen enkel probleem,’ zei hij. ‘Dit lijkt me een uitstekende oplossing.’

Boerhaeve liet zijn kin zakken. Hij leek de voor- en nadelen van het plan voor zichzelf nog eens af te wegen.

‘Het is inderdaad een druk jaar,’ zei Zimmerman. Hij zocht naar de activiteiten die dit jaar zoveel drukker maakten dan de voorgaande jaren. ‘Er is van alles te doen,’ zei hij uiteindelijk.

‘Jij behoort tot de punctuelen, dus als je een passender voorstel hebt, moet je het me eerlijk zeggen.’

Boerhaeve was te jong voor zijn functie. Hij had naast gebrek aan natuurlijk overwicht onvoldoende ervaring om op terug te vallen.

‘Ik zou het niet beter hebben kunnen verzinnen.’

‘Ik wil je in geen geval het gevoel geven dat ik je afscheid niet belangrijk vind.’

‘Welnee,’ zei Zimmerman. Hij raakte zijn toetsenbord aan. De gekleurde lijnen, in combinatie met het getreuzel van Boerhaeve, begonnen hem te irriteren.

‘Het is een belangrijk moment, Loet,’ zei Boerhaeve zacht.

‘Jazeker,’ zei Zimmerman.

‘Je moet het zien als een nieuw begin.’

‘Oké,’ zei Zimmerman.

‘Pensioen en afscheid, dat zijn van die beladen woorden.’

‘Ja.’

‘Terwijl er tegelijkertijd een nieuwe wereld voor je opengaat, met nieuwe mogelijkheden en nieuwe kansen. Denk je

eens in, Loet, wat je allemaal kunt gaan doen. Denk eens aan de grenzeloze uren die voor je liggen.'

Zimmerman voelde geen enkel verlangen naar een nieuwe wereld. En aan grenzeloze uren had hij geen boodschap. Een uur duurde zestig minuten oftewel 3600 seconden, ongeacht de invulling die je daaraan gaf.

'We zijn tegenwoordig te zeer op ons werk gericht, daar ben ik heilig van overtuigd.'

Boerhaeve concentreerde zich op de muur achter Zimmerman. Was hij vast zijn speech aan het oefenen en wilde hij Zimmermans reactie testen?

'Mijn vrouw verdiept zich in yoga en Loet, ik kan je verzekeren, dat is helemaal zo gek niet, dat yoga.'

'Nee?' vroeg Zimmerman. Hij zag Boerhaeve en zijn vrouw, die een kop groter was dan hij, met hun benen in hun nek op de vloer van hun huiskamer liggen.

'Ik was er ook sceptisch over. Ik zei tegen mijn vrouw: dat is niets voor mij, ik ben een man van de wetenschap, van de ratio. Ze stond erop dat ik een middagje met haar mee zou doen en voilà, hier sta ik dan te vertellen hoe heerlijk ik het vind. We moeten onszelf opnieuw blijven uitvinden. Wat dat betreft kunnen we een voorbeeld nemen aan onze leerlingen.'

Over een minuut of tien zou de bel de grote pauze inluiden. Tien minuten luisteren naar Boerhaeves theorieën over hoe te leven zou Zimmerman best uitzingen. Het was per slot van rekening vriendelijk dat Boerhaeve de tijd nam om over zijn afscheid te praten.

'Ik zal je niet langer ophouden,' zei Boerhaeve plotseling. 'Fijn dat we eruit zijn gekomen.' Vlak voor hij de kamer uit liep, draaide hij zich om. 'We maken er een echt feestje van hoor.'

Zimmerman is niet thuis in echte feestjes, maar dit zal er wel een zijn, denkt hij.

Het wichtje leunt tegen een van de tafels. Haar broek flodderd aan haar heupen en haar shirt glijdt voortdurend van haar schouder.

Zimmerman schuift zijn bordje met het half opgegeten stuk taart tussen de andere halflege bordjes. Vanuit zijn ooghoeken ziet hij Boerhaeve de conciërge op de schouders kloppen.

Zimmermans glas wordt bijgeschonken. Hij laat zich onderdompelen in het lawaai van de uitgelaten docenten. Zomervakantie, daar zijn ze aan toe. Het was een goed jaar, de meeste doelen zijn gehaald, de meeste leerlingen gaan over. Het vooruitzicht van de lange zomer doet de docenten vergeten dat alles na zes weken van voren af aan begint.

Boerhaeve praat met het wichtje. Haar camera hangt tegen haar buik. Boerhaeve wijst. Het meisje sjokt naar het achterste gedeelte van de ruimte en duwt met een theatrale krachtsinspanning de kleine ramen open.

Boerhaeve blijft glimlachen. Nog even en dan is het tijd voor zijn zomerspeech. Zimmerman weet dat hij er dit jaar uitvoerig in besproken zal worden. Hij neemt twee grote slokken wijn. De weë slagroomsmaak is eindelijk verdwenen. Op de taart staat nog: DANKT.

Boerhaeve steekt zijn hand op. Zimmerman lacht en knikt. Boerhaeve zwaait opgetogen met een papier. Zimmerman drinkt zijn glas leeg.

Een moment denkt hij aan Daniël. Had hij hem moeten uitnodigen? Hij probeert zich voor te stellen dat Daniël naast hem staat. Het zwarte jack om zijn schouders, het haar voor zijn donkerbruine ogen en in zijn hand een pakje sigaretten dat hij ongedurig open en dicht doet. Daniël mocht dan inmiddels twee keer zo oud zijn als het wichtje, veel was daar

niet van te merken. Hij had de taart geweigerd en zonder gêne om bier gevraagd. Boerhaeves dikdoenerij had hij misprijzend geobserveerd en met de dames van geschiedenis was hij een eindeloze discussie aangegaan over het wel en wee van Franse ganzen, ook al heeft dat onderwerp hem nooit bijzonder geïnteresseerd.

Daniël houdt zich niet aan de codes, dat is zijn probleem. Hoe vaak heeft Zimmerman niet geprobeerd zijn zoon het belang van correcte omgangsvormen uit te leggen? Maar de waarde van een vriendelijke glimlach of een voor de hand liggende vraag is tot op de dag van vandaag niet tot Daniël doorgedrongen.

Boerhaeve tikt met een taartvorkje tegen zijn glas. Hij drinkt cola, net als zijn leerlingen. Een ongeduldige stilte vult de lerarenkamer. Na het verhaal van Boerhaeve zal de vakantie pas echt beginnen.

Zimmerman manoeuvreert zich schuin achter Gerard Tiddes, een wiskundedocent die het leven van dieren boven dat van mensen stelt en deze overtuiging het liefst voortdurend aan anderen opdringt. Talloze keren is Tiddes komen klagen over zijn rooster, waarin geen rekening was gehouden met zijn drie honden.

‘Met kinderen houdt iedereen rekening, maar met honden niet. Honden tellen niet mee,’ schreeuwde Tiddes, waarbij zijn adamsappel haast uit zijn keel knalde. Hij eiste begrip voor het leven van de honden, maar in Zimmermans roosters was geen plaats voor begrip.

Tiddes verplaatst zijn gewicht van zijn ene op zijn andere voet. Er wordt gezegd dat hij afbeeldingen van zijn honden op zijn onderrug heeft laten tatoeëren.

Langs de rug van Tiddes kijkt Zimmerman hoe de rector aan zijn haar plukt en in de rondte lacht. Als Boerhaeve lacht,

trekt hij zijn bovenlip zo hoog op dat je niet om zijn paarsrode tandvlees heen kan. Al vanaf de eerste ontmoeting vraagt Zimmerman zich af in hoeverre het gebit van Boerhaeve gezond is, maar een geschikte gelegenheid om daarnaar te informeren heeft zich nooit voorgedaan.

Boerhaeves voorganger, een stugge classicus, altijd gekleed in een driedelig pak, speeche zo min mogelijk. En hij lachte nooit.

Waar Boerhaeve verlangt naar een vriendschappelijke band met zijn personeel, bewaarde rector Stroman te allen tijde afstand. Hij klopte niet op schouders, hij hield geen beraad over afscheidsfeestjes en hij zou van zijn levensdagen niet een schooljaar hebben samengevat met de woorden 'een grandioos jaar', zoals Boerhaeve nu doet.

Ik had vijf jaar eerder weg moeten gaan, denkt Zimmerman. Stroman zou hem een fles dure wijn en een hand hebben gegeven.

Boerhaeves opsomming van de hoogtepunten van het afgelopen schooljaar eindigt met de sportdag. 'Het enthousiasme van onze leerlingen gecombineerd met jullie tomeloze inzet,' zegt hij en hij sluit kort zijn ogen, 'was overweldigend.'

Er wordt geklapt, Boerhaeve heft zijn hand ten teken dat hij niet klaar is.

'Voor we dit jaar afsluiten met een toast, wil ik het woord richten tot onze Loet. Zimmerman, waar zit je?'

Zimmerman komt achter Tiddes vandaan, die een voor zijn doen eerbiedige stap opzij zet.

Hij meent een zweempje hond te ruiken.

'Zoals iedereen weet, gaat Loet ons verlaten,' begint Boerhaeve en hij knikt treurig. Zimmerman knikt ook en haalt licht zijn schouders op.

'Jij bent een kompas voor ons geweest, Loet. Ik heb gepro-

beerd uit te rekenen hoeveel uren jij voor ons en onze leerlingen hebt ingeroosterd, aan hoeveel dagen jij structuur hebt gegeven, maar de getallen die uit mijn berekeningen kwamen, waren zo groot dat ik geen idee heb hoe ik ze uit moet spreken.’

Boerhaeve lacht zijn tandvleeslach.

‘De uitbreiding van de school, de complete digitalisering van jouw vak, het komen en gaan van collega’s, jij hebt je in al die jaren moeiteloos aangepast aan de veranderingen om je heen. Jij wordt niet voor niets de stille kracht van het Roggeveen Lyceum genoemd. Hoeveel vergaderingen, jubilea of uitjes er ook ingepland moesten worden, uit jouw mond klonk nooit een onvertogen woord: de stille kracht zeurt niet, de stille kracht werkt.’

Zimmerman verdenkt Boerhaeve ervan zijn speech uiten-treuren voor de spiegel geoefend te hebben. Hij ziet de rector met ontbloot bovenlijf in zijn badkamer heldhaftige armgebaren maken, ondertussen ‘de stille kracht’ roepend, dan weer zacht, dan weer met al het volume dat hij in zich heeft.

Het bevalt hem de stille kracht te zijn, alhoewel hij niet gelooft dat men op het Roggeveen Lyceum ooit met die woorden aan hem gerefereerd heeft.

‘Zelfs na het tragische ongeluk van je vrouw, bleef jij onvermoeid doorwerken.’

Boerhaeve kijkt meewarig naar de vloer.

Een tragisch ongeluk. Zimmerman heeft het idee dat die woordcombinatie niet meer op de werkelijkheid slaat, zo vaak heeft hij haar gehoord of gelezen. Het tragische ongeluk is een eigen leven gaan leiden, los van dat van Lucy.

‘Meerdere collega’s hebben tegenover mij hun bewondering uitgesproken voor jouw doorzettingsvermogen. Ze hebben me verteld hoe je de zorg voor je zoon ogenschijnlijk zonder pro-

blemen combineerde met je werk. En dat is knap Loet, daar hebben wij hier allemaal diep respect voor.'

Sinds wanneer verdient een mens respect omdat hij naar zijn werk gaat en voor zijn kind zorgt? In die tijd sprak niemand van respect. In de gangen werd hem toegefluisterd dat men niet wist wat men moest zeggen, dat woorden tekortschoten. Zimmerman stemde daar zwijgend mee in.

Hij denkt aan de meisjes van de administratie, die een maand lang elke dag twee bakjes met een complete maaltijd op zijn bureau zetten. En hij denkt aan Daniël die aanvankelijk weigerde een hap te nemen van eten dat niet door zijn moeder bereid was.

Boerhaeve maakt zich op voor zijn grande finale. 'Wat zullen we je gaan missen, Loet. We gunnen jou je welverdiende pensioen van harte, maar we zullen je gaan missen,' zegt hij. 'Je bent een magistrale roostermaker.'

Een paar docenten beginnen te klappen, de rest volgt gedwee. Boerhaeve wenkt de conciërge, die direct met een goudkleurig verpakt pakket aan komt lopen.

Naast hem hoort Zimmerman Tiddes zachtjes zuchten.

'Namens alle collega's wil ik je een cadeau aanbieden,' zegt Boerhaeve. 'Je hebt je werk zelf weleens vergeleken met een ingewikkelde puzzel. Wel Loet, iedereen hier weet dat jij een workaholic bent, dus we hebben besloten je te helpen afkicken.'

Een jonge gymlerares barst in een hinnikend lachen uit. Tiddes slaat zijn armen over elkaar. Het wichtje is in geen velden of wegen te bekennen.

Als Zimmerman het pakket openmaakt, ziet hij een grote foto van alle medewerkers van het Roggeveen Lyceum.

'Het is een puzzel,' zegt Boerhaeve snel.

'Dat zie ik,' zegt Zimmerman.

‘Het zijn tweeduizend stukjes,’ zegt Boerhaeve.

‘Ongelooflijk,’ zegt Zimmerman.

Hij schudt de rector de hand.

‘Je bent nog niet van ons af.’

‘Bedankt voor je vriendelijke woorden,’ zegt Zimmerman.

Er is wat geroezemoes, maar niemand durft zich om te draaien om zijn glas bij te vullen en de gesprekken over zichzelf te hervatten.

‘Op Loet!’ roept Boerhaeve.

Weer wordt er geapplaudisseerd. Zimmerman buigt zijn hoofd en heft zijn glas.

Het beleefde kuchen verraadt dat men meer van hem verwacht. Hij zuigt op de binnenkant van zijn wangen en slikt het daarbij ontstane speeksel door.

‘Bedankt allemaal,’ zegt hij. Goddank klinkt het definitief genoeg. Hij laat zijn ogen langs de gezichten op de foto glijden. Met sommige mensen heeft hij nooit een woord gewisseld, maar het is beter dan bowlen.

Een warme windvlaag strijkt langs hem als hij de glazen deur van het lyceum openduwet. Het is buiten maar iets koeler dan in de lerarenkamer. Hij loopt het trapje af. De school is op dit uur van de dag op zijn mooist. De stilte die de leerlingen hebben achtergelaten is geruststellend en de donkere lokalen in het oude gebouw boezemen hem telkens ontzag in.

Toen hij het lyceum voor de eerste keer betrad, was het lelijke bijgebouw links van de hoofdingang er niet. Met de bouw van zeven nieuwe lokalen verloor de school een deel van zijn statige uitstraling. Een doodzonde vond hij het, maar de directie wilde meer ruimte om meer leerlingen in te stoppen. Hoe meer, hoe beter, dat werd langzamerhand het devies.

Hij houdt de puzzel onder zijn arm en in zijn hand heeft hij

een plastic tas met kaarten van collega's die hem iets persoonlijk hebben geschreven.

Hij heeft geen beeld van een pensioen. Er zijn folders bij hem in de bus gedaan van echtparen met wit haar en nog wittere tanden op een golfbaan en in een zwembad. Wat er van Zimmermans haar over is, is grijs.

Lucy vond dat ze hun lichamen vanaf hun zeventigste stijlvol moesten vernietigen door de hele dag borreltjes te drinken en pralines te eten. En als het niet meer ging, zouden ze zich hand in hand van een flatgebouw laten vallen. In overleg met Daniël natuurlijk.

In de tuinen die Zimmerman passeert zitten mensen met kaarsjes en flessen wijn. Hij herinnert zich een jaar waarin het in mei al snikheet was. Stroman had hem gevraagd de schoolreis van drie havo te begeleiden. Hij had nog jaren nadien gedroomd over die ellendige excursie.

'Er zijn er twee met zwangerschapsverlof, een derde is om mij onbekende redenen in de ziektewet beland en nummer vier heeft een begrafenis,' somde Stroman op. 'Ik vraag je om die kinderen in de gaten te houden, dat is alles.'

De volgende dag stapte Zimmerman totaal onvoorbereid in een bus die hem en de opgewonden tieners naar een pas geopend zwemparadijs zou brengen. Hij droeg een overhemd met korte mouwen en hij had zijn das thuisgelaten. Hij ging voorin zitten, naast de stagiair van Engels, die alsmaar riep: 'Quiet please, boys and girls.'

De leerlingen wisten niet wie Zimmerman was en de eerste vraag die hij kreeg, betrof zijn seksleven. Wat zijn favoriete standje was, wilde een meisje met witblond haar en roze gestifte lippen weten. En toen hij weigerde antwoord te geven, vroeg het kind of hij misschien maagd was.

Hij kan zich haar gezicht helder voor de geest halen. Haar

zwaar opgemaakte, met spot doordrenkte ogen stonden ver uit elkaar en haar wangen waren kinderlijk bol. Aan haar oren hingen oranje papegaaien.

‘U hoeft zich niet te schamen, bijna iedereen is hier nog maagd,’ zei ze lachend. De manier waarop ze hem gadesloeg en het woord ‘maagd’ uitsprak, joeg Zimmerman de stuipen op het lijf.

In het zwemparadijs heerste een ziekmakende drukte.

‘Wilt u ook gebruikmaken van onze zwemfaciliteiten?’ vroeg de baliemedewerkster. Ze zat in een glazen hok. Zimmerman moest zich inspannen om haar te verstaan.

‘Nee, nee, alstublieft niet,’ zei hij.

‘Het nuttigen van zelf meegebrachte consumpties is niet toegestaan,’ zei de vrouw en ze wees naar de appel in Zimmermans hand.

‘O,’ zei hij. ‘Dat is jammer.’

‘U kunt hem in een kluisje stoppen.’

‘Mijn appel?’

De vrouw knikte. ‘De kluisjes zijn links van de klapdeuren.’ Ze schoof Zimmerman twee blauwe plastic zakjes toe. ‘Deze bent u verplicht te dragen in het zwemgedeelte. Ik wens u een prettige middag.’

Het paradijs bestond uit vijf immense glijbanen die in vijf verschillende zwembaden uitkwamen. Zimmerman was ogenblikkelijk het overzicht kwijt en schoof met de te grote hoezen om zijn schoenen van het ene naar het andere bad. De geluiden van stromend water en schreeuwende kinderen weerkaatsten tegen de tegels en verdoofden zijn oren. Na tien minuten begonnen zijn ogen te prikken van de bedwelmende chloorlucht en de drukkende temperatuur matte hem af.

‘Ze vermaken zich prima,’ zei de stagiair.

Ze stonden naast een roze glijbaan. Voor hun neus duw-

den twee meisjes een jongen onder water. Even verderop zat een stelletje op de badrand te vazen. Omdat Zimmerman de leerlingen van het Roggeveen Lyceum niet van de andere kinderen kon onderscheiden, was hij genoodzaakt op alles en iedereen in het zwemparadijs te letten.

‘Amazing,’ zei de stagiair met volle mond. ‘Zoiets als dit had je in mijn tijd niet, wij gingen naar de kinderboerderij.’ Zijn brillenglazen waren beslagen en hij verorberde slappe frieten, die verzopen in de mayonaise.

Zimmerman dacht aan zijn appel in het kluisje.

‘Is dat nou leuk, dat gedoe met die roosters?’ vroeg de stagiair.

De vraag bevreemde Zimmerman door het gesuggereerde verband tussen gedoe en roosters.

‘Ik doe mijn werk met veel genoeg.’

‘O ja? Ik bedoel het niet onaardig hoor, maar mij lijkt het nogal slaapverwekkend.’

De frieten waren op en de stagiair doopte zijn pink in de overgebleven mayonaise.

‘Slaapverwekkend? Nee, dat is het allerminst,’ zei Zimmerman.

Hij kon de opwinding die zijn inspanningen teweegbrachten niet zo snel verwoorden, maar dat nam niet weg dat hij elk voltooid rooster ervoer als een overwinning. Hij dacht in acht blokken van vijftig minuten.

‘Voor de klas staan is trouwens ook niet alles,’ zei de stagiair.

Het klaslokaal is een hel, vond Zimmerman. Ooit wilde hij leraar worden, maar hij realiseerde zich godzijdank op tijd dat hij niet uit het lerarenhout gesneden was. Een leven voor de klas zou een regelrechte ramp zijn geweest. Hij zou het nooit volgehouden hebben tussen die kinderen.

‘Als ik thuiskom, ben ik gesloopt. Maar ja, that’s life, ain’t it?’

Zimmermans broek werd steeds natter van het opspattende water.

‘That’s life,’ zei hij.

‘Ik ga even een sigaretje roken,’ zei de stagiair.

Zimmerman liep achter hem aan in de richting van de kantine. Hij zakte neer op een plastic stoel en rolde zijn broekspijpen op. Even sloot hij zijn ogen en toen hij ze opende, zag hij het meisje met de papegaaienoorbellen. Ze wuifde vanuit het dichtstbijzijnde zwembad naar hem.

Hij knikte haar toe.

Ze bleef hem aankijken en praatte opzichtig over hem met haar vriendinnen.

Het lukte Zimmerman haar te negeren, tot ze zich uit het zwembad hees, heupwiegend op hem af kwam en voor hem ging staan.

‘Hoi,’ zei ze.

‘Dag,’ zei Zimmerman.

‘Keek u naar me?’

‘Ik kijk naar iedereen. Ik houd de boel hier in het oog.’

‘Ik wil u iets laten zien,’ zei het meisje. Ze grijsde en rukte met een beweging het bovenstukje van haar bikini los.

Zimmerman slaagde er niet in direct te reageren. Hij moest een fractie van een seconde naar haar borsten kijken, die groot waren in vergelijking met de rest van haar lichaam. Het waren moederborsten, ze pasten niet bij zo’n jong meisje.

‘Mooi toch?’ vroeg ze.

Die bungelende gevallen in combinatie met de schreeuwelijke omgeving en de uitdagende blik van het kind, maakte dat Zimmerman terstond zijn tong verloor. Hij wees naar het topje.

‘Doe dat onmiddellijk weer aan,’ zei hij.

‘Vindt u ze niet mooi?’

Haar vriendinnen begonnen te giechelen. Iemand floot op zijn vingers.

‘Doe aan,’ riep Zimmerman.

‘Oké, oké, rustig maar,’ zei ze. Langzaam knoopte ze het bovenstukje vast, terwijl ze hem in de ogen bleef kijken.

Hij klemt de puzzel steviger tegen zich aan. Lucy vond dat hij erom moest lachen, maar zelfs nu ziet hij de grap er niet van in.

De volgende dag maakte hij Stroman duidelijk dat hij nooit meer mee zou gaan met een schoolreisje, al vielen alle docenten tegelijkertijd dood neer. Het was de enige keer dat Zimmerman zijn stem tegenover zijn meerdere verhief.

Het straatje dat hij gewoonlijk doorkruist om een stuk af te snijden, is opgebroken. De huisarts heeft gezegd dat hij meer moet bewegen, dus een omweg kan geen kwaad. Hij loopt tegen de zeventig en zijn spieren worden stram. Vanaf morgen zal hij elke ochtend een ommetje inroosteren, van halftien tot tien uur.

Hij loopt door de brede lanen met op dit tijdstip verlaten kantoorpanden. Zo zou de stad eruitzien zonder auto’s, denkt hij terwijl hij naar de lege parkeervakken kijkt. Wat een ruimte. De auto heeft ruimte ingenomen, maar in ruil daarvoor hebben de mensen tijd gekregen, dat mag hij niet vergeten.

Tijd is alles wat hij nu nog heeft. Bij het indelen van zijn laatste jaren hoeft hij met niemand rekening te houden, behalve met zijn dood. Dat wordt misschien de grootste uitdaging die hij als roostermaker heeft gehad.

Hij zal in elk geval aan de puzzel beginnen. Als hij vijftig stukjes per dag legt, is hij er veertig dagen mee bezig. Hoelang doet hij over vijftig stukjes? Drie uur? Hij heeft gezien dat het verdomd kleine stukjes zijn, op sommige zal slechts een bril of een schoen zijn afgebeeld.

Als hij er drie uur over doet, dan zijn het ongeveer zestien stukjes per uur. Hij is een bekwaam puzzelaar, twintig stukjes per uur moet lukken. En het gaat sneller naarmate de puzzel vordert. Tweeënhalf uur per dag puzzelen moet dus voldoende zijn.

Daarnaast wil hij de inbouwkast uitmesten. In de loop van zijn leven heeft hij te veel bewaard: jassen en kaplaarzen die niemand nog aan zal trekken, ingelijste kindertekeningen van Daniël, het jachttenue en het geweer van zijn grootvader, Lucy's verzameling ansichtkaarten, ongebruikt kampeergerei, een stuk of vier verkleurde familieportretten en een keur aan schroeven, moeren, spijkers en gereedschap dat hij al lang niet meer gebruikt.

Zimmerman blijft staan, bukt en legt de puzzel en de plastic zak op de grond. De huisarts heeft gelijk, hij wordt stram. Hij beweegt de vingers van zijn rechterhand en schudt zijn arm los.

Het is iets frisser geworden. Hij ritst zijn jas dicht. Deze zomerjas heeft Lucy voor hem uitgezocht. Eens in de zoveel tijd keurde ze de staat van zijn kleren. Ze liet haar vingers langs de naden van zijn pakken gaan en controleerde de boorden van zijn overhemden. Soms moest hij een kledingstuk aantrekken en dan kwam ze achter hem staan en keken ze samen naar zijn spiegelbeeld.

'Jeetje,' had Lucy op een middag gezegd, toen Zimmerman in zijn oude zomerjas voor de kast stond, 'wat een idioot ding is dit eigenlijk.'

Hij had bevestigend geknikt. De lichtgroene jas zwabberde als een jurk om zijn lijf.

Ze reden naar de stad en hij paste wat Lucy hem aanreikte, terwijl hij vluchtig het prijskaartje beoordeelde. Ze koos uiteindelijk deze waterdichte, maar dunne jas. De beige kleur

beviel haar en ze merkte tevreden op dat de mouwen stevige uiteinden hadden. ‘Hier kun je even mee vooruit,’ zei ze.

Daarna namen ze de roltrap naar de bovenste verdieping van het warenhuis. Ze dronken koffie en aten een aardbeien-taartje en Lucy zei dat zijn nieuwe jas hem zo goed stond.

Met de spullen onder zijn linkerarm loopt hij verder. Er rijdt een auto voorbij, luide muziek vult de straat.

‘Hé meneer.’

Zimmerman kijkt achterom. Een jongen staat tegen een prullenbak geleund. Hij heeft niet gemerkt dat hij langs hem is gelopen.

‘Ja?’ zegt Zimmerman.

De jongen loopt naar hem toe. Zijn kleren zijn even zwart als zijn haren en hij draagt een dikke jas voor de tijd van het jaar.

‘Mag ik wat vragen?’

Hij praat krampachtig, alsof hij het lastig vindt de klanken uit zijn strot te krijgen. Hij ruikt sterk naar parfum.

‘Weet u hoe laat het is?’

Met moeite weet Zimmerman zijn jas omhoog te schuiven, zodat hij op zijn horloge kan kijken zonder de puzzel en tas neer te hoeven zetten.

‘Tien voor halfelf,’ zegt hij.

De jongen staart hem aan. Hij heeft ontstellend donkere ogen, Zimmerman kan de pupil niet van de iris onderscheiden. Het zijn zwarte gaten waarin alles verdwijnt.

‘Geef hier,’ zegt de jongen.

‘Pardon?’

‘Dat horloge, geef,’ zegt de jongen en hij steekt zijn hand uit.

Zimmerman kijkt om zich heen. Een eind verderop staat een scooter. Zimmerman kan het niet goed zien, maar hij meent dat er twee of drie jongens bij hangen.

‘Ik zei: geef,’ zegt de jongen.

‘Geen denken aan,’ zegt Zimmerman.

Hoe oud is dit knulletje? Op zijn bovenlip groeien enkele haren, ouder dan zeventien kan hij niet zijn.

De donkere ogen richten zich op het horloge.

Zimmerman schuift zijn jas over zijn pols, draait zich om en loopt weer door. Het horloge heeft hij van zijn vader gekregen en dan denkt zo’n joch zeker dat hij het hem met wat dreigende blikken afhandig kan maken. Op het Roggeveen Lyceum komt dit soort tuig gelukkig nooit terecht.

De jongen loopt met hem mee. ‘Ik zou het niet doen, meneer,’ zegt hij. ‘U wilt geen ruzie met mij.’

Zimmerman versnelt zijn pas. Hij heeft geen zin in gedoe. Hij leest weleens waar die jongens toe in staat zijn.

‘Kankerhomo,’ roept de jongen.

Zimmerman voelt een hand op zijn schouder. Hij draait zijn hoofd naar achter. In de donkere ogen ligt geen enkele uitdrukking, ze lijken niet te leven.

Ik moet naar huis, denkt Zimmerman.

Hij krijgt een duw in zijn rug, de puzzel valt op de grond. Hij probeert de puzzel op te rapen en de jongen van zich af te schudden.

‘Ga weg,’ zegt hij. Zijn stem is kalm. Hij mag zich niet laten kennen. Hij had zijn jas niet dicht moeten doen, het is veel te warm.

Bij de tweede duw verliest hij zijn evenwicht en valt op de puzzel. Hij vloekt, maar hij hoort zijn eigen stemgeluid niet.

De jongen is heel dichtbij. Hij sjort aan zijn pols en drukt met zijn voet op Zimmermans bovenbeen. Na een stevige ruk is Zimmerman zijn horloge kwijt. Hij wil overeind komen, maar de jongen trapt hem in zijn zij. Hij knijpt zijn ogen dicht en hapt naar lucht. Waarom schreeuwt hij niet?

Hij voelt de handen van de jongen over zijn lichaam gaan. 'Hou op,' roept Zimmerman, maar zijn stem klinkt krachteloos.

Een moment gebeurt er niets. Hij opent zijn ogen en kijkt recht in die van de jongen.

Zulke donkere ogen, dat is niet normaal.

Zimmerman spant zijn spieren. Dit klopt niet. Er gaat hier iets vreselijk mis. In de verte hoort hij het geluid van een startende motor. Is daar iemand die hem komt helpen?

De jongen laat hem los en staat op, zonder zijn blik af te wenden.

Zimmerman voelt hoe zijn lichaam onbeheersbaar begint te trillen. Zijn vingers zoeken houvast, maar schaven machteloos over de stoeptegels. Zijn blaas loopt leeg en hij ruikt zijn eigen angst.

Oudemannenangstpis.

'Kankerhomo,' fluistert de jongen en met de punt van zijn schoen tikt hij tegen Zimmermans wang.

Zimmerman wil schreeuwen, hij wil opstaan en wegrekken, hij wil terugvechten, maar plotseling dringt er een allesoverheersende pijn zijn hoofd binnen.

Als kind kon hij moeilijk in slaap komen. Zodra het licht uit was, dacht hij iets te zijn vergeten. Hij benoemde hardop hoe zijn schooldag verlopen was, waar zijn ouders onder het eten over gesproken hadden en wat hij voor het slapengaan gelezen had. Wanneer zijn moeder hoorde dat hij nog wakker was, kwam ze op de rand van zijn bed zitten om een liedje te zingen. Ze streek met de vingers van haar ene hand door zijn haren en die van haar andere hand bewoog ze over haar bovenbeen, alsof ze zichzelf op de piano begeleidde.

Honderden keren heeft hij haar lied gehoord en nu is hij

vergeten hoe het klinkt. Hij probeert in gedachten in te zoomen op haar lippen, maar hij ziet niet welke woorden ze vormen en hij hoort niet welke klanken er uit haar mond komen.

‘Kankerhomo’ vult zijn hoofd, het woord zit vastgeplakt in zijn oren. De woorden kanker en homo kent hij, maar de samenstelling doet hem vreemd aan. Hij wil het woord niet kennen, hij kent genoeg woorden.

Hij moet weten hoeveel minuten er verstrijken, maar het lukt hem niet tot zestig te tellen. Hij wordt door dat woord opgeslokt. Zimmerman heeft altijd gedacht dat hij de baas is over de taal. Dat woorden hem ter beschikking staan om ze te gebruiken, zoals hij ze wil gebruiken. Hij kan ze uitspreken en opschrijven en vergeten en verscheuren. Maar kennelijk kan een mens ook ondergeschikt zijn aan een woord.

Hij verroert zich niet. Om hem heen is het stil.

Hij kan zich niet één regel uit het lied van zijn moeder herinneren. Hij ziet haar gezicht voor zich, kan haar aanrakingen bijna voelen, maar ze blijft zwijgen.

Er moet toch iemand zijn die hem komt helpen? Iemand zoals hij, die hier een ommetje maakt en die hem naar huis kan brengen. Of moet hij wachten tot de kantoren opengaan en hoelang duurt dat dan nog?

Zimmerman probeert te gaan staan. De natte stof van zijn onderbroek schuurt langs de binnenkant van zijn dijen. Hij heeft het idee dat hij huilt, maar hij weet het niet zeker. In zijn mond zit de smaak van bloed.